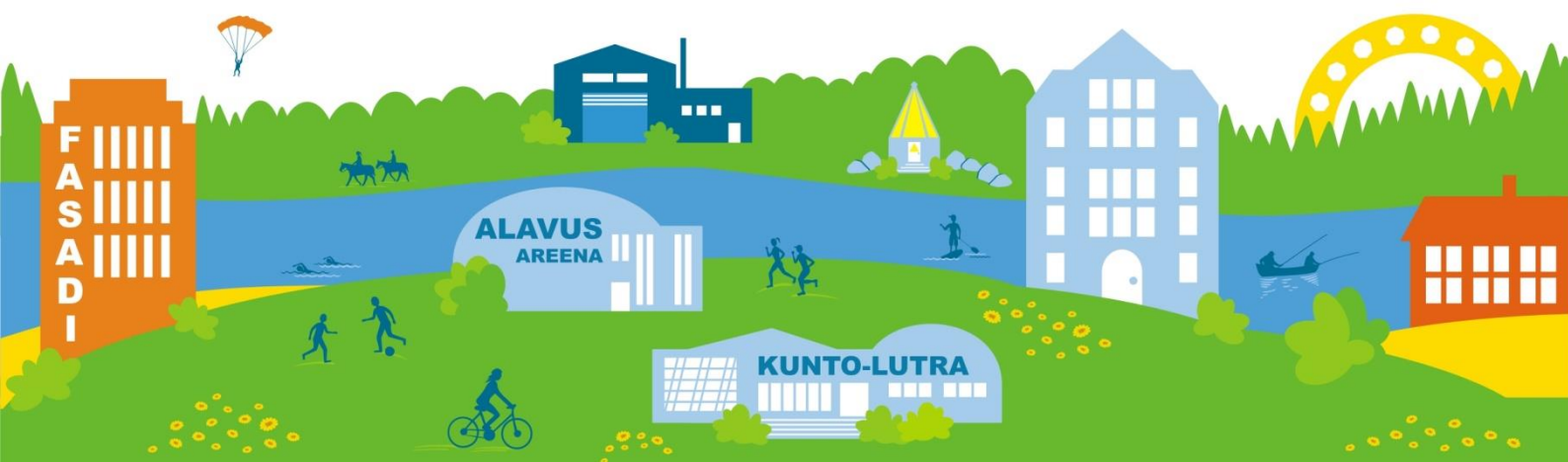

ALAVUS

**Arviointikertomus
2018**

**Tarkastuslautakunta
20.5.2019**

alavus.fi

Sisälllys

Puheenjohtajan katsaus	4
1. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta	5
1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät	5
1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2018.....	5
1.3. Tarkastuslautakunnan toiminta	5
1.4. Tilintarkastus ja tarkastustoimi	7
2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen	8
toimenpiteiden arviointi	8
3. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen	8
arviointi	8
3.1. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu.....	8
3.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	9
4. Henkilöstö.....	10
5. Kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	11
6. Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi.....	11
7. Yhteenveto.....	12
8. Kooste keskeisimmistä havainnoista ja kehittämissuosituksista.....	12-14
8.1. Hyvinvointipalvelut.....	12
8.2. Sivistyspalvelut.....	12
8.3. Tekniset palvelut.....	13
8.4. Ympäristöpalvelut.....	14
8.5. Muut havainnot kunnan hallinnosta.....	14
9. Tarkastuslautakunnan esitys kaupunginvaltuustolle	15
Allekirjoitukset.....	15

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus

Arvoisa lukija, Alavuden kaupungin tarkastuskertomus toimintavuodelta 2018 on valmistunut. Tarkastuslautakunta on jatkanut määrätietoisesti työtään sillä linjalla, minkä se aloittaessaan otti: tahdomme paitsi tarkastaa ja tarkastella, myös aidosti nähdä kokonaisuuksia ja tuoda havaintojamme esiin kansantajuisesti ja asiakeskeisesti. Olemme asettaneet toiminnallemme neljän vuoden tavoitteen ja nyt, puolimatassa, voin ylpeänä todeta meidän olevan aikataulussa. Seuraavan vuoden aikana tulemme menemään taas piirun verran syvemmälle.

Tarkastuslautakunta on jälleen viranhaltijoita ja ylimpiä luottamustoimijoita kuulemalla ja haastatteleamalla hankkinut tietoa kaupungin ja konsernin toiminnasta. Ilahduttavan paljon olemme saaneet myös suoria yhteydenottoja arkitason toimijoilta sekä kuntalaisilta. Kunnan asia on meidän yhteinen ja tahdomme vilpittömästi kiittää saamastamme luottamuksesta tekemällä työmme perinpohjaisesti.

Tiivistäen voisi sanoa, että Alavus on edelleen tosi hyvä kunta, paljon mainettaan parempi. Tähän lauseeseen sisältyy suuri huoli, sillä kaikista markkinointitoimenpiteistä huolimatta näyttää siltä, että Alavus ei houkuttele sen enempää uusia asukkaita kuin paluumuuttajiakaan. Kun ottaa huomioon sen, että Alavuden sekä kunnalliset että järjestötason palvelut ovat kaikilla mittareilla tarkasteltuna maakunnan huippua ja työpaikkojakin on monipuolisesti tarjolla, jotain on pielessä siinä kuvassa, jonka annamme ulospäin. Tätä tosiasiaa meidän pitää uskaltaa katsoa silmiin, tunnistaa, tunnustaa ja korjata. Se ei voi odottaa huomiseen, kun sen aika olisi ollut jo eilen – hihat on käärittävä tänään.

Kuntalaisilta on vuoden aikana noussut paljon kysymyksiä siitä, miten kunnan päätöksenteko toimii. Kuka päättää ja mitä ja kuinka se kaikki toteutetaan – tämä on tavalliselle kuntalaiselle vaikeasti hahmotettava epämääräinen kokonaisuus. Itse olen nyt kaksi vuotta istunut aitiopaikalla tarkastuslautakunnan puheenjohtajana, asemassa, jossa minulla pitäisi olla saatavilla kaikki mahdollinen tieto. Silti joudun toteamaan, että vaikka paljon olen saanut vastauksia, niin edelleenkin en kaikkia. Jos se on minulle tästä asemasta käsin vaikeaa, niin miten vaikeaa se on kuntalaiselle? Meidän täytyy päättäväisesti työskennellä siihen suuntaan, että kunnan päätöksenteon ja päätösten toimeenpanon mysteeri ei ole enää mysteeri, vaan avoin ja sujuva prosessi. On väärin, että se näyttäytyy salatieteenä, kun se ei kerran salatiedettä ole.

Haluan lämpimästi kiittää tarkastuslautakunnan jäseniä kuluneesta vuodesta. Jäsenet ovat työskennelleet erittäin korkealla moraalilla, innokkaasti, ahkerasti ja sitoutuneesti. Osallistumisprosentti on korkea ja jos jäsen itse on estynyt, paikalle on saatu varajäsen. Meillä on lautakunnassa hyvä, tutkiva, rakentava ja ratkaisukeskeinen ote.

Järjettömän kokoinen kiitos myös sihteerillemme Annukalle. Hänen työnsä kautta alamme hiljalleen ymmärtää, että Alavuden kaupungin sihteerit ovat todellisia supersankareita, joiden työpanos on korvaamaton sille, että Alavuden kaupunki käy ja kukkuu.

Kaikkein suurin kiitos teille, koko kuntakonsernin henkilökunta. Teette hyvää työtä ja yhdessä, yhteisin aivoin me yritämme tehdä tästä kaikesta hyvästä ja kauniista vielä parempaa ja niin, että muutkin sen huo- maavat.

Alavudella 20.5.2019

Niina Laitio

Arviointikertomus vuodelta 2018

1. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 121 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lisäksi hallintosäännön 76 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kunnan verkkosivuilla. Tarkastuslautakunnan on saatettava ilmoitukset valtuuston tiedoksi kerran vuodessa. Sidonnaisuusilmoitukset on saatettu tiedoksi valtuustolle 18.2.2019.

Arviointi toteutetaan kunnanhallituksen ja lautakuntien sekä viranhaltijoiden toimintaa suunnitelmallisesti seuraten. Arviointikuulemiset ovat lautakunnalle tiedonkeräämisen keskeinen tapa.

1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2018

Tarkastuslautakunta on arviointivuoden ajan toiminut seuraavassa kokoonpanossa:seuraavassa kokoonpanossa:

Varsinainen jäsen

Niina Laitio, puheenjohtaja
Markku Ylinen, varapuheenjohtaja
Juha Rikala
Jukka Ketola
Irmeli Kukkola

Henkilökohtainen varajäsen

Tarja Prinkkilä
Jorma Lamminmäki
Jussi Maijala
Mikko Knuuti
Henni Sippola

Sihteerinä on toiminut toimistos sihteeri Annukka Mäenpää.

1.3. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on vuoden 2018 aikana kokoontunut 11 kertaa ja käsitellyt 40 pykälää. Lautakunta on arvioinut tulosryhmien taloutta ja toimintaa kuulemalla vastuuhenkilöitä lautakunnan kokouksissa. Vuoden 2018 tarkastuksen painopistealueena oli sivistyspalvelut.

Lautakunnan kokoukset on pidetty pääosin kaupunginvirastolla, mutta joihinkin toimitiloihin ja toimintoihin on käyty tutustumassa paikanpäällä.

Kokouksissa kuultavina ovat olleet:

12.1.2018

Rehtori Pasi Peltonen: Tutustuminen Alavuden yläkouluun.

Kehittämispäällikkö, toimitusjohtaja Ulla Koivisto: Elinkeinopalvelut, Alavuden Kehitys Oy, Kt Oy Alavus Fasadit ja Kt Oy Tuurin Tietotalo

9.2.2018

Rehtori Mirjami Kaunismaa: Tutustuminen Töysän yläasteeseen.

Sivistysjohtaja Antti Takala: Sivistyspalvelut

Kehitysjohtaja Terttu Liesmäki: Kaupungin henkilöstön työhyvinvointikysely

5.4.2018

Liikuntapalvelupäällikkö Leena Mäki-Fossi: Liikuntapalvelut

Kansalaisopiston rehtori Arto Juurakko: Lakeudenportin kansalaisopisto

Kirjastotoimen johtaja Raija Löytölä: Kirjastotoimi

27.4.2018

Taluspäällikkö Tarja Tohni: Tilinpäätös 2017

21.9.2018

Kaupunginjohtaja Pekka Ala-Mäenpää, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Lasse Anttila ja kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Jari Kortesmäki: Alavuden kaupungin strategia 2025 ja päätöksenteon sujuvuus.

12.10.2018

Rehtori Jari Helander: Tutustuminen Alavuden lukioon.

Vapaa-aikasihteeri Anu Katajamäki: Hyvinvointipalvelut, kulttuuri- ja vapaa-aika.

12.11.2018

Maankäyttöinsinööri Kimmo Toivola: Ympäristöpalvelut.

14.12.2018

Tekninen johtaja Timo Myllymäki: Tekniset palvelut.

Lisäksi kuultiin vielä 11.1.2019 alakoulujen johtajaopettajia/ rehtoreita:

Hakala Pasi, Kirkkomännikön koulu

Hakola Ari, Hakojärven koulu

Jokiaho Juha, Tuurin koulu

Juurakko Toni, Länsipuolen ja Sääsiniemen koulu

Jyläskoski-Kangastie Anu, Sulkavan koulu

Saari Matti, Aseman koulu

Vihma Mika, Iivarin koulu

Lautakunnan jäsenten erityinen seurantavastuu palvelualueista on jaettu seuraavasti:

- **Hallinto- ja kehityspalvelut:** Juha Rikala ja Jukka Ketola
- **Hyvinvointipalvelut:** Niina Laitio ja Markku Ylinen
- **Sivistyspalvelut:** Irmeli Kukkola ja Niina Laitio
- **Tekniset palvelut:** Juha Rikala ja Markku Ylinen
- **Ympäristöpalvelut:** Irmeli Kukkola ja Jukka Ketola

Työnjakonsa mukaisesti lautakunnan jäsenet ovat seuranneet palveluryhmien toimintaa tutustumalla lautakuntien pöytäkirjoihin.

Tarkastuslautakunta kokouksessaan 10.5.2019. Kuvassa istumassa puheenjohtaja Niina Laitio. Vasemmalta oikealle jäsenet Jukka Ketola, Irmeli Kukkola, Juha Rikala, varapuheenjohtaja Markku Ylinen ja sihteeri Annukka Mäenpää.

1.4. Tilintarkastus ja tarkastustoimi

Kaupungin tilintarkastusyhteisönä vuosina 2017-2020 toimii KPMG Oy Ab, vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, HT Esko Säilä ja avustavana tilintarkastajana sekä tytäryhtiöiden tarkastajana JHT, HT Kati Mäntylä.

Tilintarkastaja esitteli kokouksessa 17.8.2018 tilikauden 2018 tarkastussuunnitelman.

Tarkastuslautakunta on saanut tiedoksi tilintarkastajan väliraportin 15.2.2019. Tilintarkastaja ja avustava tilintarkastaja ovat myös mahdollisuuksien mukaan osallistunut tarkastuslautakunnan kokouksiin. Loppuraportin vuoden 2018 tarkastuksesta sekä tilintarkastuskertomuksen tilintarkastaja antoi 20.5.2019.

2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Tarkastuslautakunnan on kuntalain 121 §:n mukaan arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Valtuusto on kokouksessaan 11.6.2018 merkinnyt tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen vuodelta 2017 tiedoksi ja huomioitavaksi päätöksenteon valmistelussa. Tarkastuslautakunta oli esittänyt arviointikertomuksessa, että valtuusto kiinnittää erityistä huomiota arviointikertomuksessa esitettyihin vahvennettuihin havaintoihin ja pyytää palveluryhmiä kommentoimaan ao. kohtia ja niihin kohdistuvia toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävässä valtuuston kokouksessa, jonka jälkeen kommentit toimitetaan tarkastuslautakunnalle.

Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 24.9.2018 saanut selvityksen vuoden 2017 arviointikertomuksessa esiinnostetuista havainnoista. Tarkastuslautakunta totesi selvityksen annetuksi ja hyväksytyksi kokouksessaan 12.10.2018.

3. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi

3.1. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu

Alavuden kaupungin tulos vuodelta 2018 muodostui 386 tuhatta euroa alijäämäiseksi. Tulos on kuitenkin 314 tuhatta euroa budjetoitua parempi. Toimintakatteeksi muodostui -70,3 miljoonaa euroa, joka on 612 tuhatta euroa edellisvuotta heikompi, mutta kuitenkin 592 tuhatta euroa budjetoitua parempi tulos. Toimintatuotot pienenevät edellisvuodesta 3,5 % ja toimintamenot kasvoivat 0,3 %. Toimintamenojen kasvukehitys on ollut kuitenkin maltillista, kun verrataan siihen, että Suomen kunnissa keskimäärin toimintamenot kasvoivat 3 %. Tuottojen kehitystä heikensi lähinnä varhaiskasvatuksen lakimuutoksista johtuva päivähoitomaksujen lasku sekä maatalouslomituksen volyymin pieneneminen.

Verotuloja kertyi 33,9 miljoonaa euroa eli 158 tuhatta euroa budjetoitua vähemmän ja 1,3 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2017. Valtionosuuksia saatiin 38,4 miljoonaa euroa, joka on 74 tuhatta euroa vähemmän kuin talousarviossa ja noin 335 tuhatta euroa vähemmän kuin vuonna 2017.

2,9 miljoonan euron vuosikate ei riittänyt kattamaan noin 3,3 miljoonan euron poistoja. Tilikauden nettoinvestoinnit 5,3 miljoonaa euroa olivat edellistä vuotta selvästi korkeammat ja suunnitelman mukaiset poistot 3,3 miljoonaa euroa. Merkittävimmät investointimenot kohdistuivat Tuurin koulun ja päiväkodin rakentamiseen, Töysä-talon remonttiin, Ammattiopisto Luovin ostoon, Kansaneläkelaitokselta hankitun toimitilan saneeraamiseen ja liikenneväylien sekä vesihuollon korjaus- ja uudisrakentamiseen.

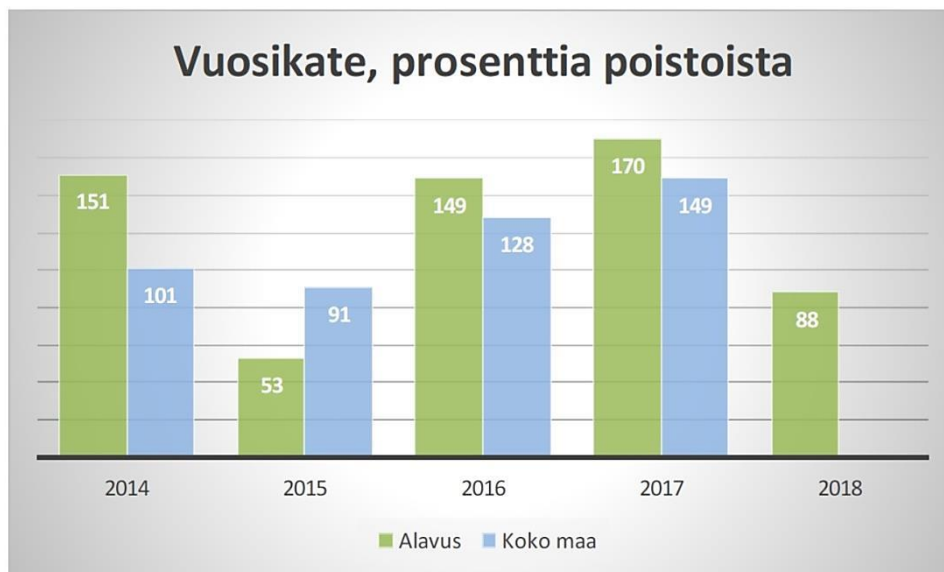
Tarkastuslautakunta näkee kuitenkin nämä investoinnit toimenpiteinä, jotka tukevat koko kaupungin elinvoimaisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä koulutusverkoston turvaamista. Siten investoinnit osoittavat hyvin, että kaupungin strategiaa toteutetaan käytännössä.

Kaupungin taseessa on aiemmilta vuosilta kertynyttä ylijäämää noin 14,8 miljoonaa euroa sekä sijoitusvarallisuutta noin 12 miljoonaa euroa.

Asukasluku väheni 169 henkilöllä ja se oli vuoden 2018 lopussa 11 544. Väkiluvun väheneminen on huolestuttavaa koko Etelä-Pohjanmaan alueella. Väkiluvun lasku ja huoltosuhteen huononeminen tulevat olemaan suuria haasteita tulevaisuudessa.

3.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

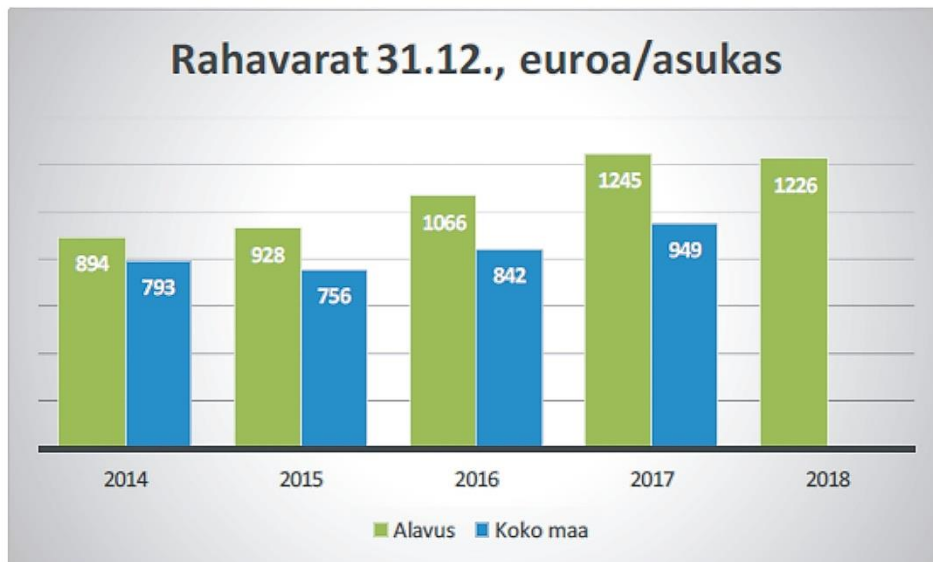
Vuosikate 2,9 miljoonaa euroa on 158 tuhatta euroa budjetoitua vähemmän. Tunnusluku vuosikate, prosenttia poistoista on 88 %. Tunnusluvun arvon ollessa sata oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä, mikäli poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Vuonna 2018 tunnusluku laski Alavudella huomattavasti mennen koko maan keskiarvon alapuolelle.

Rahoitusnäkökulmasta katsoen vuosikatteella pitäisi pystyä maksamaan lainan lyhennykset ja investoinnit. Vuonna 2018 lainojen lyhennykset olivat noin 4,3 miljoonaa euroa ja investointien rahavirta 5,1 miljoonaa euroa eli yhteensä 9,4 miljoonaa euroa.

Talousarviolainoja nostettiin 5,0 miljoonaa euroa ja lainoja lyhennettiin 4,3 miljoonalla eurolla, joten pitkäaikaisten lainojen määrä kasvoi 700 tuhatta euroa. Lyhytaikaisia lainoja oli vuodenvaihteessa 1,0 miljoonaa euroa edellisvuotta vähemmän. Lainakanta oli vuoden lopussa 38,4 miljoonaa euroa, mikä on 0,3 miljoonaa euroa edellisvuotta vähemmän, mutta asukasluvun laskusta johtuen 3 328 euroa asukasta kohti. Lainakantamme onkin nyt noussut yli koko maan keskiarvon.

Rahavarat, joihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset, ovat kuitenkin Alavudella yli koko maan keskitasoa.

Taseessa oleva noin 14,8 miljoonan euron ylijäämä ja noin 12 miljoonan euron sijoitussalkku tuovatkin turvaa ja mahdollistavat talouden haasteisiin vastaamisen tulevinakin vuosina edellyttäen kuitenkin tarkkaa menojen harkintaa ja pitkäjänteisten päätösten tekemistä. Niin kuin keskimäärin koko maassa, myös Alavudella on ongelmana riittämätön tulorahoitus.

4. Henkilöstö

Alavuden kaupungin strategian mukaan kaupungin henkilöstön tulee sekä määrältään että laadultaan vastata kehittämistavoitteita ja muuttuvia palvelutarpeita. Vuoden 2018 henkilöstöraportissa määritellään kaupungin henkilöstötyön tavoitteeksi myös sen, että kaupunki on työnantajana houkutteleva ja vastuullinen ja henkilöstö on paitsi osaavaa, myös hyvinvoivaa.

Alavuden kaupungin henkilöstön lukumäärä kasvoi vuonna 2018 hieman edellisvuodesta. Henkilöstön keski-ikä oli vuonna 2018 vähän yli 46 vuotta eli noin vuoden edellisvuotta alhaisempi. Henkilöstöraportissakin mainittu houkuttelevuus työnantajana korostuu lähivuosina, kun yhä kasvava joukko kaupungin työntekijöitä saavuttaa eläköitymisiään: Alavuden kaupungin palveluksessa työskenteli vuonna 2018 87 yli 60-vuotiasta henkilöä.

Tarkastuslautakunnan katselmuksissa on kuultu, että kaikkiin tehtäviin eikä kaikille toimialoille tahdo helposti löytyä riittävästi riittävän pätevää henkilöstöä. Toisaalta on käynyt ilmi myös se, että useista vaihtoehdoista Alavuden kaupunki on ollut houkuttelevin työnkuvan mielekkyyden, monipuolisuuden ja vastuullisuuden vuoksi. **Tarkastuslautakunta onkin työskentelyssään kiinnittänyt huomiota johtamisen epäyhdenmukaisuuteen ja erilaisiin johtamiskulttuureihin. Miten Alavuden kaupungilla on panostettu johtamiskoulutukseen?** Tämän päivän ja tulevaisuuden uudet huippuosaajat, milleniaalit, eivät ole enää johdettavissa perinteisin autoritaarisin johtamiskeinoin. Nykyajan huippuosaajaa houkuttelee vastuu ja mahdollisuus mielekkääseen työhön.

Tarkastuslautakunta pitää hälyttävänä sitä, että joillain toimintasektoreilla Alavuden kaupunki työnantajana rajoittaa työntekijöidensä työn laatua. Tässä kohdassa sekoitetaan vakavalla tavalla tasa-arvo ja tasapäistämisen. Tasa-arvoa on se, että tietty minimitaso tarjotaan kaikille. Tasapäistämistä puolestaan se, ettei tätä minimitasoa saa missään ylittää. Tällainen johtamiskulttuuri syö työn mielekkyyttä, sen laatua ja Alavuden kaupungin houkuttelevuutta työnantajana. Jos työ ei vastaa työntekijän odotuksia, hän on herkästi

valmis hakeutumaan muualle. On tärkeää, että Alavuden kaupunki paitsi houkuttelee työntekijöitä palvelukseensa, saa myös pidettyä osaajista kiinni.

Tarkastuslautakunta pitää henkilöstöä merkittävänä voimavarana myös kaupungin markkinoinnin kannalta. Jokainen kaupungin työntekijä on omalta osaltaan asiakaspalvelija ja kaupungin markkinoija. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö toteuttaa kaupungin markkinointiviestintää jokapäiväisessä työssään.

5. Kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Uuden kuntalain mukaan kunnan taloudellisen aseman tarkastelu tapahtuu hyvin pitkälle kuntakonsernin lukujen perusteella. Kaikkien tytäryhteisöjen tavoitteena on taloudellisesti kannattava toiminta pitkällä aikavälillä. Yhteisön yksittäisen vuoden tulos voi olla tällöin tappiollinen, mutta yhteisöllä tulee olla kertyneitä voittovaroja.

Alavuden kaupunkikonsernin tilikauden tulos oli 0,9 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Se on 2,8 miljoonaa euroa viimevuotista heikompi tulos. Konsernin lainakanta hieman nousi ja on nyt 71,1 miljoonaa euroa, eli 6 158 euroa asukasta kohti. Asukaskohtainen konsernilainojen määrä on kuitenkin hieman alle koko maan vuoden 2017 keskiarvon 6 299 euroa/ asukas.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus laski viime vuodesta ollen nyt 60,2 %. Tämä ylittää kuitenkin edelleen yhden arviointimenettelyn kriteerin, mikä täyttyy tämän tunnusluvun ollessa vähintään 50 %.

Omavaraisuusaste on 38,5 %, tavoite olisi vähintään 50 %. Velkaantuneisuuden näkökulmasta kaupunkikonsernin tilannetta voidaan edelleenkin pitää haastavana. Tulevan kehityksen kannalta olisi tärkeää, että lainakantaa pystyttäisiin pienentämään.

6. Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi

Alavuden kaupungin tilikauden 2018 tulos on edellisten vuosien hyvien tulosten jälkeen alijäämäinen 386 tuhatta euroa. Tästä huolimatta tulos on 314 tuhatta euroa korjattua talousarviota parempi tulos, joten alijäämä onnistuttiin loppuvuodesta lähes puolittamaan. Tästä tarkastuslautakunta haluaa antaa tunnustusta. Merkittävin alijäämän aiheuttaja oli verotulojen heikko kehitys. Kaupungin konsernitilinpäätös on noin 0,9 miljoonaa ylijäämäinen.

Koska toimintakulut tulevat väistämättä kasvamaan, on jatkossakin syytä noudattaa vieläkin erityisempää huolellisuutta talouden hoidossa. Investoinneissa tulee olemaan tärkeää suunnitelmallisuus ja pitkäjänteisyyden varmistaminen. Toivoa verotulojen kehittymisestä on, sillä työllisyystilanne näyttää tällä hetkellä hyvältä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Sote-palvelujen ulkoistus on näyttää olleen Alavudella hyvä ratkaisu. Edelleen tulee kuitenkin tarkasti seurata, millaisia hallinnon ja palvelutuotannon uudistuksia uusi hallitusohjelma tuo ja miten ne vaikuttavat tähän meillä tehtyyn sote-ratkaisuun. Tulevaisuus tuo myös muita merkittäviä muutoksia kuntien toimintaan ja epävarmuutta talouteen. Kaupungin täytyy omalla toiminnallaan pyrkiä varautumaan näihin muutoksiin ja panostaa mm. kolmannen sektorin kanssa tehtävään yhteistyöhön.

7. Yhteenveto

Pysyvänä huolena on, että Alavuden kaupungin asukasluku jatkaa edellisvuosien tapaan laskuaan. Huolestuttavaa on, että edes hyvänä ja innovatiivisena jatkunut mainonta ja positiivinen medianäkyvyys yhdessä tarjolla olevien monipuolisten työpaikkojen ja maa- ja valtakunnallisesti todella vertailukykyisten palvelujen kanssa ei näytä kääntävän muuttoliikettä positiiviseksi – Alavudelta muutetaan edelleen enemmän pois kuin Alavudelle on muuttajia ja syntyvyys on kuolleisuutta matalampi. Tähän ei auta nuorison syyllistäminen eikä heidän valintojensa arvostelu.

Tarkastuslautakunta kysyy, olisiko mahdollista toteuttaa Alavudelta pois muuttaneille tutkimus, jossa kartoitettaisiin syitä sille, miksi paluu Alavudelle ei ole houkutelut. Tällä voitaisiin saada hyvää taustatietoa elinkeinoelämän, järjestöjen ja kaupungin yhteistyölle, jonka avulla väestökehitys saataisiin käännettyä positiiviseksi. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että tuloksia uskalletaan katsoa rehellisesti.

8. Kooste keskeisimmistä havainnoista ja kehittämissuosituksista

8.1. Hyvinvointipalvelut:

Hyvinvointipalveluiden palvelualueen muodostavat vapaa-ajan liikunta- ja kulttuuri- ja nuorisopalvelut sekä kirjaston ja kansalaisopiston palvelut. Nämä palvelut tuottavat kuntalaisille matalan kynnyksen mahdollisuuksia osallisuuteen, itsensä kehittämiseen ja kulttuuriin sekä tukevat henkistä ja fyysistä jaksamista ilmaiseksi tai pienellä maksulla.

Kansalaisopisto sai vuoden 2018 aikana sekä uuden rehtorin että uuden opistosihteerin ja sitä luotsataan siis aivan uusin voimin. Tarkastuslautakunta huomioi positiivisesti sen, että kansalaisopisto pyrkii uudistumaan ja hakemaan uusia ideoita esimerkiksi kaikille avointen kehittämispäivien avulla.

Kirjastotoimen painopistealueena oli vuonna 2018 edistää lasten ja nuorten lukemista ja tavoitti kampanjallan hyvän määrän koululaisia. Tarkastuslautakunta pitää lapsiin ja nuoriin panostamista aina arvostettavana. Huolestuttavaa oli, että kirjastoauto ei rekrytointiongelmista johtuen liikennöinyt joulukuussa lainkaan, kaikeksi onneksi tauko jäi kuukauden mittaiseksi ja vastaavilta ongelmilta pystytään jatkossa välttymään.

Kuntalaiset ovat löytäneet kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden tarjonnan ääreen hyvin. Palveluiden arvot ovat kohdallaan ja ne tekevät hyvää jälkeä eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin lisääjinä.

8.2. Sivistyspalvelut:

Sivistyspalvelut on iso tulosalue, jonka muodostavat hallinto, varhaiskasvatus, perusopetus esiopetuksesta 9. luokkaan sekä lukio. Sivistyspalvelut on ollut tarkastuslautakunnan tarkastustoiminnan vuoden 2018 painopistealue. Tähän liittyen tarkastuslautakunta on kattavasti kuullut yläkouluja ja alakouluja sekä lukiota.

Tarkastuslautakunta huomioi positiivisesti sen, että sivistyspalveluissa panostetaan edelleen henkilöstön koulutukseen, mikä on laki- ja opetussuunnitelmamuutosten mukanaan tuomien muutosten vuoksi välttämätöntäkin: varhaiskasvatuksen puolella henkilökuntaa on koulutettu uuden laajan varhaiskasvatussuunnitelman käyttöönottoon sekä oppimissuunnitelman tekoon ja opettajille on järjestetty Digi-Tutor -koulutusta.

Sivistyspalvelujen tulokseen vaikuttivat heikentävästi nopealla aikataululla tapahtuneet, lainsäätäjätasolla tehdyt muutokset päivähoitomaksuihin, mistä johtuen päivähoitomaksujen tuotot vähenivät. Tätä tasapainottaa kuitenkin se, että Alavudella on onnistuttu tuottamaan korkealaatuista varhaiskasvatusta alle maan kunnan keskihinnan. Lisäksi sivistyspalveluiden henkilöstökulut menivät yli budjetin.

Niin perusopetuksen kuin lukionkin oppilasmäärä on lievässä laskussa ikäluokkien pienenemisen vuoksi. Kouluverkko on oppilasmäärään verrattuna vielä sopiva. Tunti- ja opettajaresurssien riittävyys ja järkevyyt jokaiselle koululle tulisi taata ja tarkastuslautakunnan näkemyksenä on, että myös tässä uudenaikaisella, luovalla ajattelulla voidaan saavuttaa hyviä tuloksia. Lukion kohdalla erittäin tärkeää olisi, että alavutelaiset nuoret valitsisivat oman kaupungin lukion, onhan se laadukas, viihtyisä ja nykyaikainen opintahjo, josta kirjoitetaan hyvin tuloksia ja päästään hyvin jatko-opintoihin. **Tarkastuslautakunta on pannut merkille, että lukiota rasittavat edelleen siitä itsestään johtumattomat, vuosikymmeniä jatkuneet ongelmat, kuten kyyditysten puuttuminen sivukyliltä ja -kylille aamu- ja iltapäivisin yläkoulun aikataulujen ulkopuolella.** Nämä voivat osaltaan ajaa alavutelaisia nuoria muihin lukioihin.

Tuurin uuden päiväkodin ja koulun rakentaminen alkoi ja on edennyt aikataulussa. Päiväkoti Tenavatalon kakkososa otettiin käyttöön syksyllä.

8.3. Tekniset palvelut:

Töysä-talon korjaus valmistui ja livarin ja Keskusurheilukentän korjaukset saatiin vuoden 2018 aikana lähes valmiiksi. Tarkastuslautakunta kehottaa jatkossa pitämään erityisen tarkkaa huolta siitä, että urakat valmistuvat rahoitus- ja avustuspäätöksissä määritellyissä aikarajoissa. Alavuden kaupungilla ei ole jatkossa varaa ottaa riskiä siitä, että satojatuhansia, kymmeniätuhansia tai edes tuhansia euroja jää saamatta siksi, että urakka ei valmistu eikä lisäaikaa rahoittajan taholta myönnetä. Tuurin koulun ja päiväkodin rakentaminen alkoi ja eteni aikataulussa.

Suuria rakennuspuolen investointeja, rakennus- ja korjaushankkeita on tulossa lähivuosina ja osaksi niiden suuruus johtuu suureksi kasvaneesta korjausvelasta. Tarkastuslautakunta on huolestuneena kuunnellut, miten korjauksia on paljon tehty niin sanotusti laittamalla paikkaa paikan viereen ja päälle ja isoja, nopeaaakin puuttumista vaativia korjauksia on lykätty eteenpäin. Tätä hintaa maksetaan nyt ja tarkastuslautakunnan näkemys on, että tätä kasvavaa velkaa pitäisi pystyä kirkittämään pois.

Ruokapalvelujen kohdalla tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin sen, että strategiaankin kirjattu ja yhä voimakkaammin kuntalaisilta ja luottamushenkilöiltä nouseva toive siirtymisestä lähiruokapainotteisempaan kouluruokailuun ei ole ottanut tuulta purjeisiinsa. Tarkastuslautakunnan saaman kuvan mukaan kotien toiveet maistuvammasta, vähemmän prosessoidusta ja alkuperältään jäljitettävämstä kouluruoasta jäävät kuulematta. Tarkastuslautakunnan yhteinen näkemys on, että kalleinta kouluruokaa on se, mikä jää syömättä, joten ruoan hinta ei yksin saisi näytellä niin suurta roolia koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokahuollossa. Lisäksi tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana sitä, että kouluruoalle säädetty minimitaso on samalla sen maksimitaso, jota ei saa ylittää. Syyksi mainittu henkilöstön epätaainen osaaminen voitaisiin korjata esimerkiksi koulutuksella, työnkierröllisin toimin tai tarkastelemalla laajemmin koko toimialueen työ- ja johtamiskulttuuria.

8.4. Ympäristöpalvelut:

Ympäristöpalveluiden palvelualue käsittää hallinnon lisäksi rakennusvalvonnan, kaavoituksen, kaupunkimitäuksen ja ympäristönsuojelun toiminnot. Ympäristöpalveluissa sähköinen rakennuslupa-arkistoinnin käyttöönotto on mahdollistanut kaikkien rakennuslupien sähköisen käsittelyn ja arkistoinnin. Muita ympäristöpalveluiden toiminnan painopisteitä ovat olleet yleiskaavan laatiminen Alavus–Tuuri välille, Töysän alueen järvien rantaosayleiskaavoituksen aloittaminen ja karttapalvelun kehittäminen edelleen.

Hieman kärjistäen voisi todeta, että Alavudella rakentaminen on keskittynyt julkishallintoon, teollisuuden tarpeisiin ja kerrostalorakentamiseen, omakotirakentaminen sen sijaan väheni entisestään edellisvuodesta. Kaupungilla on tarjolla monipuolisesti tontteja, mutta myynnissä se ei näy. **Tarkastuslautakunta on pohjittanut, voisiko kaupungin tonttien myynnin ulkoistaa myynnin ammattilaisille kokeiluna ja määrääjäksi.** Tämä vapauttaisi myös henkilöstöä tekemään sitä työtä, mihin heidän koulutuksensa, osaamisensa ja intohimonsa kohdistuu.

Tarkastuslautakunta pitää arvossa ympäristöarvojen huomioonottamista kunnan toiminnassa. Alavuden kaupunki on mukana Seinäjoen kaupunkiseudunkuntien yhteisessä ilmastostrategia-hankkeessa. Kaupunki on liittynyt energiatehokkuussopimukseen kaudelle 2017 – 2025, jossa energiasäästötavoitteeksi on asetettu 7,5 % vuoteen 2025 mennessä.

8.5. Muut havainnot kunnan hallinnosta:

Alavus on pieni keskisuuri kunta, jonka hallinto toimii tarpeen tullen ketterästi – Alavudella moni homma tosiaan hoidetaan. Päätöksenteko on pääosin sujuvaa ja pääsääntöisesti myös läpinäkyvää. Joidenkin päätösten kohdalla tarkastuslautakunta on kuitenkin havainnut, että vaikka päätöksenteko itsessään on ollut sujuvaa, päätösten toimeenpanossa on ilmennyt hitautta. Tarkastuslautakunta haluaa ystävällisesti muistuttaa viranhaltijoita siitä, että kunnan päätöksenteko on demokraattista ja sen tulee heijastaa kuntalaisten tahtoa. Demokratia toteutuu, kun kunnan päätöksenteko on lähellä kuntalaista ja noudattaa kuntalaisten yleistä tahtoa silloinkin, kun se virkamiehen mielestä on ristiriidassa kuntalaisen oman edun kanssa. Kunnan viranhaltija ei voi sanoa ääneen, että kuntapäättäjien pitäisi pysyä pois häiritsemästä virkamiesten työtä – viranhaltija itse on avainasemassa siinä, että kuntapäättäjillä on käytettävissään kaikki olennainen ja tarvittava tieto päätösten taustalle.

Tarkastuslautakunta on työskentelyssään nojannut erinomaiseen sihteerityöhön niin omassa lautakunta työskentelyssään kuin kaikkien lautakuntien työskentelyä tarkastellessaan. Tarkastuslautakunta tahtookin nostaa esiin Alavuden kaupungin sihteerien työpanoksen merkittävänä tekijänä kunnan hallinnon ja päätöksenteon mahdollistamisessa ja sujumisessa. Samassa yhteydessä tarkastuslautakunta haluaa nostaa tarkasteluun myös eritoten lautakuntien sihteerien tekemät työtunnit organisaation eteen – tämä työ tapahtuu monen kohdalla iltaisin ja varsinaisen virka-ajan ulkopuolella. **Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tästä joustamisesta sihteeristöä myös palkittaisiin asianmukaisella tavalla.**

9. Tarkastuslautakunnan esitys kaupunginvaltuustolle

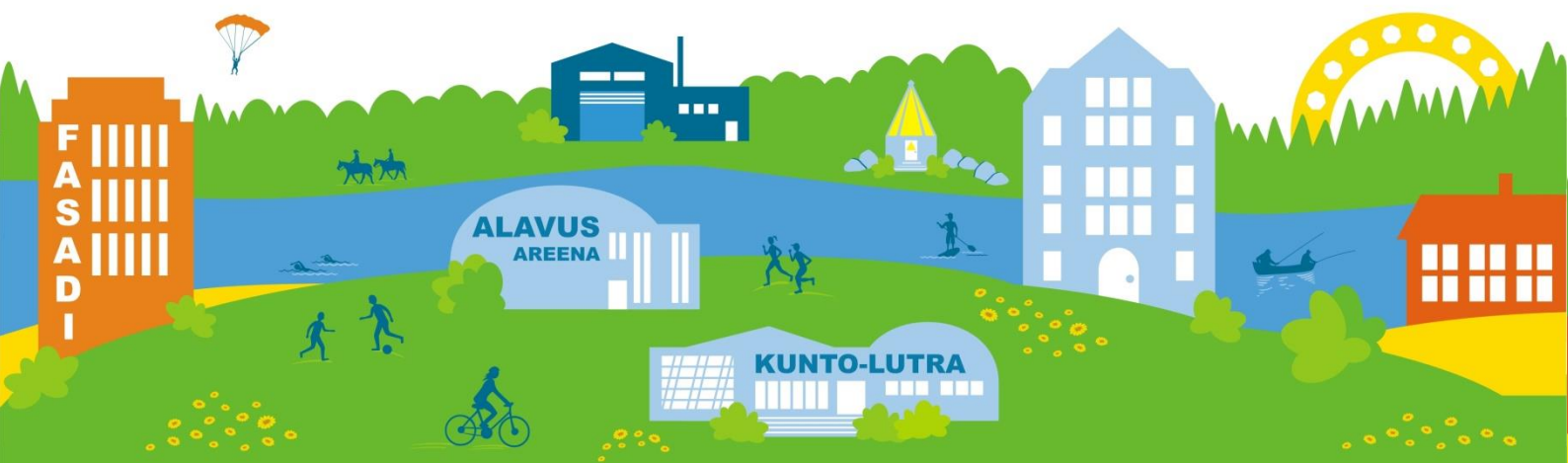
Tarkastuslautakunta luovuttaa arviointikertomuksen vuodelta 2018 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto kiinnittää erityistä huomiota arviointikertomuksessa esiin nostettuihin esitettyihin **vahvennettuihin** havaintoihin ja kehitysehdotuksiin. Tarkastuslautakunta pyytää palveluryhmiä kommentoimaan ao. kohtia ja niihin kohdistuvia toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävässä valtuuston kokouksessa, jonka jälkeen kommentit toimitetaan tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunta kiittää kaupungin henkilöstöä, johtoa, luottamushenkilöitä sekä tilintarkastajia hyvästä yhteistyöstä.

Allekirjoitukset

Alavudella 20. toukokuuta 2019

Alavuden kaupungin tarkastuslautakunta

Alavuden kaupunki

PL 14

Kuulantie 6, 63300 ALAVUS

Puh. 06 2525 1000

info@alavus.fi

www.alavus.fi